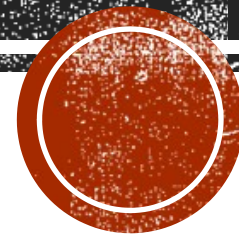

INNLEDNING

Pensum: kapittel 1 og 2
Joachim Thøgersen

HVA HANDLER ØKONOMI OM?

- Mikroøkonomi er en del av samfunnsøkonomi. Hvilke temaer forbinder du med samfunnsøkonomi?
- En liten historie om en tur i butikken.
  - Hvilke varer skal du kjøpe?
  - Hvor mye skal du kjøpe av de ulike varene?
- Hva har økonomi med dette å gjøre? Tre relevante forhold:
  - (i) Varene må ha blitt produsert.
  - (ii) Du må tilby noe for å bytte til deg varer.
Betalingsmiddel
og handel.
  - (iii) Du må ha skaffet betalingsmiddelet.

ALTSÅ...

- Selv i den «enkle» historien er det:
  - Flere beslutninger involvert.
  - Flere markeder involvert.
- Men: hvorfor får vi ikke alle varer vi vil ha? Rundt oss ser vi (og opplever selv) stor etterspørsel. Vi trenger jo en rekke ting, også i Norge.
- Svaret er: **KNAPPHET!**

DEFINISJON

- Definisjon av økonomi:

Handler om bruken av knappe ressurser for å dekke menneskelig behov.

- Den delen av samfunnsvitenskapene som studerer de valgene som individer, bedrifter, myndigheter og samfunn må ta, som følge av knapphet.
- To stikkord: behov og ressurser. Komme tilbake til...
- Bedriftsøkonomi og samfunnsøkonomi: Hvorfor skal dere lære samfunnsøkonomi på dette studiet? Relevant for bedrifter?

BEHOV

- Økonomers behandling av behov og behovsdannelse. For enkelt? Psykologers behandling av samme tema...
- Et grovt skille:
  - Som må dekkes
  - Ønsker
- Behov avdekkes gjennom preferanser, som igjen kan avdekkes via etterspørsel.
- Kan behov skapes? Jepp. Men er slike skapte behov mer eller mindre viktig enn "andre" behov, gitt knappe ressurser.
- En måte å skjære gjennom denne problemstillingen på er å legge til grunn *konsumentsuverenitet*.
- "Folk vet best selv hva som er best for dem".

RESSURSER

- Innsatsfaktor eller produksjonsfaktor kan betegnes som synonyme ord.
  - ⇒ Faktorer som er "input" i produksjonsprosessen.
- Kategorier:
  - Naturressurser: Fornybare og ikke-fornybare
  - Arbeidskraft
  - Realkapital: Kan brukes direkte eller indirekte
- Ressurser som er KNAPPE.
- Er penger ressurser??

SÅ KJERNEN I ØKONOMIFAGET ER DERMED:

- Ettersom det er knapphet på ressurser kombinert med store behov, er det ønskelig å bruke ressursene smartest mulig.

Sikre at utnyttelsen av ressursene
er optimal.

- Merk at ressurser ofte har alternativ anvendelse. Dette innebærer at dersom vi bruker en ressurs til å produsere en vare, kan ikke den samme ressursen brukes samtidig til å produsere en annen vare. Av og til ikke i det hele tatt.

ALTERNATIVKOSTNAD

- Dette er et helt sentralt begrep i økonomifaget.
- Bruk av ressurser tilfører en verdi som skal dekke menneskelige behov.
- Ressurser har en alternativ anvendelse. Den beste alternative anvendelse har også en verdi. Denne verdien tapes når vi bruker ressursen til et bestemt formål.
- Dette tapet er alternativkostnaden.
- *Alternativkostnaden er altså verdien av beste alternative anvendelse.*

TO SENTRALE SPØRSMÅL:

SPØRSMÅL 1

1. Hvordan vil ulike valg bestemme hvilke goder som produseres, hvordan de produseres og for hvem?
  - Goder skal dekke behov og ønsker.
Men hva skal vi produsere og hvordan vet vi det?
  - Hvor mye skal produseres?
  - Hvordan? Vil ny teknologi erstatte arbeidskraft og føre til økt arbeidsledighet?
  - Hvem skal det produseres til? Inntektsulikhet.

TO SENTRALE SPØRSMÅL:

SPØRSMÅL 2

2. Er det slik at valg som fremmer egeninteresse også fremmer samfunnets beste?

- Brukes de knappe ressursene på best mulig måte?
- Egeninteresse: valg som er best for en selv.
- Sosial interesse: valg som er best for samfunnet som helhet.
- Dine valg påvirker mange og valgene er knyttet sammen. Anta at alle valgene er gjort av egeninteresse, er det mulig at resultatet også er det beste for samfunnet som helhet?
- Adam Smith: JA. «Usynlige hånd».

ØKONOMISK TANKEMÅTE: METODOLOGISKE TRADISJONER

- Økonomifaget defineres ut i fra tema som studeres, men det er en del metodiske tradisjoner.

1. Et valg er en avveining (trade-off). Knapphet skaper valg.
2. Kostnad: det du må gi opp.
3. Fordel (benefit) eller nytte: Gleden du oppnår. Preferanser.
4. Rasjonelle valg. Bruker all tilgjengelig informasjon, og veier så sammen kostnader og fordeler.
5. Valg på marginen. Ikke enten-eller, men hvor mye. Marginalkostnad og marginalfordel.
6. Valg responderer på incentiver. Incentiv: Belønning eller straff som følge av valg.

ØKONOMI SOM VITENSKAP: MODELLER

- Bruker økonomiske modeller.
- Hva er en modell? En forenklet beskrivelse av virkeligheten. Bygger pr. definisjon på forutsetninger.
- Hvorfor bruke modeller? For å kunne fokusere på ett eller noen aspekter av virkeligheten. Virkeligheten er komplisert...
- Modeller gjør at vi kan rense vekk momenter som vi tror ikke har noen spesiell innvirkning på vårt spørsmål.

ØKONOMI SOM VITENSKAP: SKILLET MELLOM MIKROØKONOMI OG MAKROØKONOMI

- Det finnes flere måter å strukturere økonomifaget på. Disiplinen består av en rekke underområder.

- Mikroøkonomi: Søker å forklare aktørers beslutninger, tilpasning og interaksjon.

Aktører: Bedrifter, konsumenter, markeder.

- Makroøkonomi: Søker å studere og forklare aggregerte størrelser. Økonomien under ett.

- Makroøkonomi kan deles inn i konjunkturteori og økonomisk vekst.

PRODUKSJONSMULIGHETSKURVEN (PMK)

- PMK: kurven kan brukes til å illustrere hvordan produksjonsmulighetene er begrenset. Dette fører til et ressursallokeringsproblem. Videre skal vi illustrere forskjellen på kort og lang sikt.
- Kurven bygger på en antagelse om at alternativkostnadene øker ved stadige overføringer av ressurser mellom sektorer.
- Forutsetninger: to produkter, gitt mengde produksjonsfaktorer (kort sikt) og produksjonsteknologien er konstant.